

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Zvyšování kvalifikace odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody jako jedna z cest pro snížení recidivy trestné činnosti

Bakalářská práce

Studijní program: B7506 – Speciální pedagogika
Studijní obor: 7506R029 – Speciální pedagogika pro vychovatele
Autor práce: **Klára Chvalková**
Vedoucí práce: Mgr. Zdeněk Kovařík

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Klára Chvalková
Osobní číslo: P14000880
Studijní program: B7506 Speciální pedagogika
Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele
Název tématu: Zvyšování kvalifikace odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody jako jedna z cest pro snížení recidivy trestné činnosti
Zadávající katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl bakalářské práce: Posoudit, zda zvyšování kvalifikace odsouzených během výkonu trestu pomáhá ke snížení recidivy a ke kvalitnějšímu životu po propuštění.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazník.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří, 2009. Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2781-3.

FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří, 2008. Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním. Vyd. 1. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-014-0.

SOCHŮREK, Jan, 2001. Vybrané kapitoly ze sociální patologie. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita. ISBN 80-7083-494-3.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2003. Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita. ISBN 80-7083-703-9.

VÝROST, Jozef, SLAMĚNÍK, Ivan, 2001. Aplikovaná sociální psychologie. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 80-247-0042-5.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Zdeněk Kovařík

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **22. dubna 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2017**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

PaedDr. ICLic. Michal Podzimek, Th.D., Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 22. dubna 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 12.4.2017

Podpis:

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Zdeňkovi Kovaříkovi za vedení a odbornou pomoc při zpracování bakalářské práce. Poděkování také patří Věznici Jiřice a jejím zaměstnancům za pomoc při získávání informací a dotazníkovém šetření.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá zvyšováním kvalifikace u odsouzených mužů ve Věznici Jiřice během výkonu trestu odnětí svobody. Práce popisuje organizační jednotky Vězeňské služby, zvyšování kvalifikace odsouzených na odborném učilišti Střední škola VIZE, spolupráci s externími subjekty a program zacházení jako jednu z možností vzdělávání. V části empirické mě zajímalo především dosažené vzdělání v souvislosti s recidivou a zda vzdělávání během výkonu trestu odnětí svobody pomůže ke snazšímu hledání zaměstnání a zařazení do společnosti.

Klíčová slova

Odborná kvalifikace, odsouzený, program zacházení, Věznice Jiřice, vzdělávací aktivity, vzdělávání, výkon trestu odnětí svobody.

Annotation

This bachelor thesis deals with the increasing number of qualifications for convicted men of Jiřice Prison during imprisonment. The thesis describes the organizational units of the Prison Service, upskilling of sentenced men in the special Secondary School VIZE with the collaboration of external entities and treatment program as one way of earning. In the empirical part I was first interested in knowing what would be the educational achievements in relation to relapse, and whether education during imprisonment helps to facilitate job search and inclusion in society.

Keywords

Convicted, educational activities, exercise imprisonment, prison of Jiřice, professional qualifications, training, treatment program.

OBSAH

OBSAH	7
SEZNAM GRAFŮ	9
ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	11
2 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY	13
2.1 Úkoly vězeňské služby České republiky	13
2.2 Organizace Vězeňské služby České republiky	15
2.3 Typy věznic.....	16
2.4 Věznice Jiřice	17
3 PROGRAM ZACHÁZENÍ	19
3.1 Stanovení a aktualizace programu zacházení	23
3.2 Vyhodnocování programu zacházení	23
3.3 Účel programu zacházení	24
4 VZDĚLÁVÁNÍ – VĚZNICE JIŘICE	25
4.1 Vzdělávání v rámci odborného učiliště Střední škola VIZE	25
4.2 Vzdělávací aktivity programu zacházení.....	25
4.3 Zvyšování odborné kvalifikace ve spolupráci s externími subjekty	29
EMPIRICKÁ ČÁST	32
5 RESPONDENTI A METODY VÝZKUMU	32
5.1 Respondenti.....	32
5.2 Metody výzkumu.....	32
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU	33
6.1 Sekundární analýza.....	33
6.2 Dotazník.....	35
6.3 Kazuistiky	40
6.3.1 Kazuistika č. 1.....	40
6.3.2 Kazuistika č. 2.....	44
ZÁVĚR	49

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	50
SEZNAM PŘÍLOH.....	52

SEZNAM GRAFŮ

- Graf č. 1 – Míra dosaženého vzdělání u odsouzených ve Věznici Jiřice
- Graf č. 2 – Recidiva trestného jednání ve vztahu k dosaženému vzdělání
- Graf č. 3 – Zastoupení oddělení s dozorem a ostrahou
- Graf č. 4 – Věk odsouzených
- Graf č. 5 – Dosažené vzdělání
- Graf č. 6 – Důležitost vzdělání z pohledu odsouzených
- Graf č. 7 – Vzdělání a uplatnění na trhu práce

ÚVOD

Téma jsem si vybrala, protože vzdělávání odsouzených je nejen aktuální, ale i důležité z pohledu zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu, jenž má vést ke snižování recidivy trestného jednání. Problematika vzdělávání a zaměstnávání odsouzených jsou rovněž v souladu s koncepcí Vězeňské služby do roku 2025.

Domnívám se, že pouhá izolace pachatelů trestných činů od společnosti nestačí, ale je důležité působit na odsouzené takovým způsobem, jenž vede k celkovému snižování rizik páchaní jejich další trestné činnosti.

Oblast vzdělávání – tedy zvyšování kvalifikace odsouzených považuji ze svého pohledu za stěžejní ve smyslu úspěšné resocializace pachatelů trestné činnosti po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Propuštění odsouzení jako osoby sociálně znevýhodněné na trhu práce často selhávají při nalezení vhodného zaměstnání a začlenění se do společnosti. Nejen z důvodu záznamu v trestním rejstříku, ale i nižším stupni dosaženého vzdělání.

Cílem bakalářské práce je postihnout problematiku vzdělávání ve Věznici Jiřice. Z hlediska programů zacházení formou zapojení do cíleně zaměřených projektů realizovaných ve zmíněné věznici ve spolupráci s externími subjekty.

Předpokladem pro bakalářskou práci je skutečnost, že odsouzení s nižším vzděláním páchají trestnou činnost častěji než osoby, které mají dosaženo vyššího vzdělání.

Výzkumnou otázkou zde bude posoudit, jaké možnosti vzdělávání mají odsouzení ve Věznici Jiřice, dále zda zvyšování kvalifikace odsouzených pomáhá vést kvalitnější život po propuštění.

V teoretické části bakalářské práce je obsažena analýza současného stavu z hlediska vzdělávání odsouzených dostupnými metodami a formami v rámci programu zacházení.

Praktická část bakalářské práce obsahuje sekundární analýzu, dotazník a kazuistiky vybraných případů s ohledem na stanovené hypotézy pro tuto část práce. Kazuistiky byly přidány v průběhu vypracovávání této práce. Mohou názorněji ukázat úspěšnost zvyšování kvalifikace a spolupráce s externími zdroji po propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Odsouzený

Je člověk, který byl v trestním řízení uznán vinným ze spáchání trestného činu a byl mu vyměřen určitý trest a ten, proti němuž byl vydán odsuzující rozsudek, který již nabyl právní moci.

Výkon trestu odnětí svobody a jeho účel

Trest odnětí svobody je specifická společenská sankce za prokazatelně spáchaný trestný čin.

Tento společenský status zůstává odsouzenému i po vykonání trestu odnětí svobody (dále jen VTOS). Velký životní zlom to znamená pro osobu, která je trestána poprvé. (Fischer 2009)

Trest odnětí svobody je jedním z trestů, o kterém rozhoduje soud. Trest se vykonává ve věznici nebo ve zvláštním oddělení vazební věznice. Nejprísnějším trestem, který je možné v ČR udělit je trest výjimečný. Zákon hovoří o tom, že výjimečným trestem se rozumí trest odnětí svobody nad 15 let až do 25 let a trest doživotí. Trest odnětí svobody vždy ukládá soud, který rozhoduje o vině pachatele. Trest je vždy časově vymezen s tím, že soud rozhoduje i o tom, do kterého typu věznice je odsouzený zařazen. VTOS lze podmíněně odložit, stejně jako z jeho výkonu podmíněně propustit.

Účelem výkonu trestu odnětí svobody jsou prostředky stanovené tímto zákonem působit na odsouzené tak, aby snižovali nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem, chránit společnost před pachateli trestných činů a zabránit jim v dalším páčání trestné činnosti. (Zákon č. 169/1999 Sb.)

Nástupní oddělení

Po přijetí do věznice jsou nově přijatí odsouzení ubytováni odděleně od ostatních odsouzených, a to v nástupním oddělení věznice. Nástupní oddělení věznice je místem, kde je každý odsouzený seznámen s právními předpisy a pravidly, která budou po dobu výkonu trestu určovat jeho práva a povinnosti.

Resocializace

Výchovné působení na pachatele trestného činu k jeho opětovnému zařazení do řádného života společnosti. (Hartl 2000)

Dosažení trvalých pozitivních změn v chování je základem úspěšné resocializace. Prostředkem jsou aktivity, které směřují ke zvyšování sociálních kompetencí, zvyšování odborné kvalifikace prostřednictvím vzdělávacích kurzů, snaha o vhodné trávení volného času, uvědomování si odpovědnosti za své chování a kriticky přemýšlet o vlastní trestné činnosti, docházením na individuální i skupinová terapeutická sezení.

Program zacházení

Program zacházení se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti. Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení. Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, případně jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání anebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho soběstačný život v souladu se zákonem. (Zákon č. 169/1999 Sb., § 41)

Reedukace

Snaha pomocí pedagogických metod rozvinout nevyvinuté osobnostní vlastnosti nebo je pozměnit společensky žádoucím směrem. (Hartl 2000)

2 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

Dle § 1 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Vězeňské službě“), byla zřízena Vězeňská služba jako instituce zajišťující výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon zabezpečovací detence.

Vězeňská služba České republiky (dále jen Vězeňská služba ČR) je ozbrojený bezpečnostní sbor, správní úřad a účetní jednotka. Řídí ji generální ředitel Vězeňské služby ČR, toho může jmenovat i odvolat ministr spravedlnosti. Generální ředitel za její činnost odpovídá ministrovi spravedlnosti. Stanovené úkoly zajišťuje ve Vězeňské službě ČR – vězeňská stráž, správní služba a pověřené orgány Vězeňské služby. Vězeňská stráž střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody. Zajišťuje ostrahu ve vazebních věznicích a věznicích. Justiční stráž zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Správní služba rozhoduje ve správním řízení a zabezpečuje organizační, ekonomickou, vzdělávací, výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost. Pověřené orgány vězeňské služby mají postavení policejního orgánu v řízení trestných činů příslušníků Vězeňské služby ČR. (Mäsiarová 2015)

2.1 Úkoly vězeňské služby České republiky

Zákon České národní rady o Vězeňské a justiční stráži České republiky č. 555/ 1992 Sb., § 2, odst. 1 s účinností od 1. 1. 1993 uvádí tyto úkoly Vězeňské služby:

„a) spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,

b) spravuje a střeží ústavy pro výkon zabezpečovací detence,

c) střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody a eskortuje tyto osoby do výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, ústavního ochranného léčení nebo zabezpečovací detence, a to bezprostředně po ukončení výkonu vazby, zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody,

d) prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění,

e) provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody,

f) zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti a v rozsahu stanoveném tímto zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství,

g) vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody,

h) provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby,

i) vede evidenci osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky,

j) plní úkoly, které pro ni vyplývají z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána,

k) zabezpečuje vzdělávání příslušníků Vězeňské služby (dále jen "příslušníci") a občanských zaměstnanců Vězeňské služby, které provádí Akademie Vězeňské služby, a vzdělávání osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, které provádí Střední odborné učiliště,

l) poskytuje zdravotní služby ve svých zdravotnických zařízeních osobám ve výkonu vazby, osobám ve výkonu zabezpečovací detence a osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby; v případě potřeby zabezpečuje zdravotní služby u mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb,

m) v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem objasňuje a prověřuje vlastními pověřenými orgány (dále jen „pověřené orgány Vězeňské služby“) trestné činy osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence; ve spolupráci s Generální inspekcí bezpečnostních sborů se podílí na předcházení a odhalování trestné činnosti

příslušníků Vězeňské služby a občanských zaměstnanců zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě spáchané při výkonu služby nebo při plnění pracovních úkolů.“

2.2 Organizace Vězeňské služby České republiky

Organizačními jednotkami Vězeňské služby jsou:

Generální ředitelství Vězeňské služby

Generální ředitelství je odborný orgán, který řídí, organizuje a kontroluje Vězeňskou službu. Vytváří podmínky k tomu, aby samostatné organizační složky mohly plnit úkoly, které vyplývají ze zákona o Vězeňské službě a dalších právních předpisů. (Mäsiarová 2015)

Vazební věznice

Vazební věznice zabezpečují, aby vazba plnila ze zákona stanovený účel. A byla vykonávána v souladu s právními předpisy. (Mäsiarová 2015)

Věznice

Věznice zabezpečují, aby výkon trestu odnětí svobody plnil svůj účel a byl vykonáván v souladu se zákonem č 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a dalšími právními předpisy. (Mäsiarová 2015)

Ústavy pro výkon zabezpečovací detence

Ústavy pro výkon zabezpečovací detence zajišťují, aby v souladu s právními předpisy probíhalo terapeutické a výchovné působení na chovance ve výkonu zabezpečovací detence. Vykonává se v ústavech se zvláštní ostrahou a lékařskými, psychologickými, rehabilitačními, vzdělávacími a pedagogickými programy. (Mäsiarová 2015)

Zdravotnická služba Vězeňské služby

Zdravotnická služba v rámci vězeňské služby poskytuje příslušníkům, zaměstnancům, obviněným a odsouzeným zdravotnickou péči. (Mäsiarová 2015)

Střední odborné učiliště

Je to výchovně vzdělávací zařízení, které působí po celé republice a poskytuje obviněným a odsouzeným přípravu pro výkon povolání a odborných činností v různých studijních oborech a kurzech pro získání základního vzdělání a rozšíření kvalifikace. (Mäsiarová 2015)

Akademie Vězeňské služby

Akademie Vězeňské služby zajišťuje základní kvalifikaci nezbytnou pro plnění služebních a pracovních úkolů, povinností a další rozvoj kvalifikace pro příslušníky a zaměstnance Vězeňské služby. Podílí se i na rozvoji v oblasti výzkumu v oblasti penologie a penitenciaristiky. (Mäsiarová 2015)

2.3 Typy věznic

Vazební věznice

Vazební věznice zabezpečují, aby vazba plnila zákonem stanovený účel (§ 67 a § 381 zákona 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestního řádu), ve znění pozdějších předpisů) a aby byla vykonávána v souladu s právními předpisy (zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů apod.). Výkon vazby je vykonáván jak ve zmírněném režimu i klasickém celovém. Ve zmírněném režimu se osoby ve výkonu vazby mohou v určeném čase volně pohybovat a stýkat se s ostatními obviněnými umístěnými v tomto oddělení. (Mäsiarová 2015)

Věznice

Věznice zabezpečují, aby trest odnětí svobody plnil svůj účel a byl vykonáván v souladu s právními předpisy (zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů)

Podle právní úpravy diferenciací výkonu trestu odnětí svobody se věznice člení do čtyř základních typů od nejmírnějšího po nejpřísnější podle míry vnitřní ostrahy, podle kritérií zajištění bezpečnosti a podle způsobu, kterým jsou uplatňovány resocializační programy.

Do nichž jsou odsouzení zařazováni na základě soudního rozhodnutí. Dále se zřizují zvláštní věznice pro mladistvé a pro ženy. V jedné věznici je možné zřídit více různých typů, ale nesmí být ohrožen účel VTOS. (Mäsiarová 2015)

Věznice s dohledem (označováno „A“)

Ve věznici s dohledem vykonávají tresty lidé odsouzení za nejméně závažné trestné činy. Odsouzení se zde pohybují bez omezení, zpravidla pracují mimo věznici. Po pracovní době jim lze umožnit volný pohyb mimo věznici.

Věznice s dozorem (označováno „B“)

Ve věznicích s dozorem se odsouzení pohybují zpravidla organizovaně pod dohledem zaměstnance, ředitel věznice může povolit volný pohyb uvnitř věznice. Odsouzení pracují zpravidla na nestřeženém pracovišti mimo věznici.

Věznice s ostrahou (označováno „C“)

Ve věznici s ostrahou jsou pachatelé nejzávažnějších trestných činů. V prostorách věznice se odsouzení pohybují organizovaně pod dohledem zaměstnance. Při plnění pracovních povinností se mohou výjimečně pohybovat ve věznici volně. Pracují zpravidla uvnitř věznice nebo na střežených pracovištích mimo věznici. Mohou být zaměstnání i na nestřežených pracovištích. Dohled nad pracovní činností ze strany vězeňské služby je nejméně 1x za 45 minut.

Věznice se zvýšenou ostrahou (označováno „D“)

Ve věznicích se zvýšenou ostrahou jsou rovněž pachatelé nejzávažnějších trestných činů, ti se v prostorách věznice pohybují organizovaně pod dohledem příslušníka. Pracují uvnitř věznice nebo v celách. Dohled nad pracovní činností je nejméně 1x za 30 minut. Nepovoluje se volný pohyb uvnitř věznice. (Mäsiarová 2015)

2.4 Věznice Jiřice

Věznice Jiřice začala vznikat v roce 1994 rekonstrukcí kasárenských objektů v bývalém vojenském prostoru v okrese Nymburk nedaleko obce Jiřice. Věznice Jiřice je primárně profilována jako věznice s ostrahou, ke které je připojen typ věznice s dozorem. Do této

věznice mohou být umístěni pouze odsouzení muži. Celková kapacita je přibližně 725 míst, z toho 190 pro oddělení s dozorem. (Interní zdroj Věznice)

Ubytování v dozorové části věznice je ložnicového typu. Ložnice se nezamykají, vězni mají možnost volného pohybu po oddíle, který je zabezpečen kovovou mříží. V rámci oddílu užívají společné sociální zařízení a kulturní místnost. V ostrahové části věznice jsou odsouzení ubytováni v celách. Cely jsou vybavené hygienickým zařízením, odděleným od ostatního prostoru místnosti, které obsahuje záchod a umyvadlo. Kolektiv odsouzených je přizpůsoben podle stanových kritérií, které odpovídají konkrétním metodám zacházení s vězni. Ložnice a cely jsou vybaveny stanoveným počtem postelí, uzamykatelných skříněk, přiměřeným počtem stolů a stoliček. Ve všech oddílech jsou zřízeny kulturní místnosti, které mohou odsouzení využívat k četbě, psaní dopisů, hře společenských her a realizaci dalších zájmových aktivit. Strava je odsouzeným vydávána třikrát denně, a to podle platné stravní normy na osobu a den. Zaměstnanému odsouzenému náleží svačina a nápojový přírůstek podle typu práce. Je zajištěno dietní stravování s ohledem na zdravotní stav, jedná se například o dietu diabetickou, šetřící a podobně. Odsouzený je povinen řídit se vnitřním řádem věznice a plnit aktivity stanovené v programu. (Interní zdroj Věznice Jiřice)

3 PROGRAM ZACHÁZENÍ

Základním a nejdůležitějším prostředkem pro plnění resocializačních cílů během VTOS je program zacházení. Program zacházení se začíná tvořit již během pobytu v nástupním oddělení. Během zpracovávání se přihlíží ke každému doporučení samostatného specialisty, ale také k dotyčnému odsouzenému. Po uzavření komplexní zprávy se stanoví konkrétní forma programu zacházení. V této první fázi je v popředí zejména speciální pedagog, který se velmi podílí na stanovení individuálního programu zacházení. Odsouzený během pohovoru získá celkovou a podrobnou nabídku veškerých aktivit, které daná věznice podle možností nabízí. Jedná se o vzdělávací, speciální a zájmové aktivity. (Koncepce vězeňství do roku 2025)

Řád výkonu trestu vymezuje program zacházení takto:

„(1) Věznice na základě komplexní zprávy zvolí program zacházení, který pro odsouzeného považuje za vhodný. Přitom sleduje zejména minimalizaci identifikovaných rizik, která měla nebo mají souvislost s trestnou činností, popřípadě mohou mít vliv na páčání trestné činnosti v budoucnu.

(2) Program zacházení s odsouzenými se člení na

- a) pracovní aktivity,*
- b) vzdělávací aktivity,*
- c) speciální výchovné aktivity,*
- d) zájmové aktivity,*
- e) oblast utváření vnějších vztahů.*

(3) Pracovními aktivitami programu zacházení se rozumí

- a) zaměstnávání,*
- b) práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznice (§ 32 odst. 2 zákona),*
- c) pracovní terapie, vedená zaměstnanci Vězeňské služby s potřebným odborným vzděláním.*

(4) Vzdělávacími aktivitami programu zacházení se rozumí

- a) vzdělávání organizované či realizované středním odborným učilištěm,*
- b) vzdělávání vedené či kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu trestu (oddělení výkonu vazby a trestu),*
- c) vzdělávání v korespondenčních kursech a v síti základních, středních, vyšších odborných nebo vysokých škol České republiky.*

(5) Speciálními výchovnými aktivitami programu zacházení se rozumí sociální, speciální pedagogické, psychologické a terapeutické působení vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, zaměřené zejména na

- a) oblast příčin a důsledků páčání trestné činnosti,*
- b) rizika a kriminogenní potřeby,*
- c) osobnost odsouzeného, nebo*
- d) změnu postojů, myšlení a chování odsouzeného.*

(6) Zájmovými aktivitami programu zacházení se rozumí formy individuální a skupinové zájmové činnosti organizované a vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, které rozvíjejí v souladu s účelem výkonu trestu schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti odsouzených.

(7) Při realizaci programu zacházení je věznice povinna využívat co nejširší škálu forem, metod a prostředků, které vyžadují aktivní přístup odsouzených a obsahují prvky sebeobsluhy.

(8) Programy zacházení s jednotlivými odsouzenými schvaluje ředitel věznice nebo jeho zástupce.

§ 36 a

(1) *Odsouzenému s nízkými riziky se stanoví program minimálního zacházení, ve kterém se klade důraz na aktivity pracovní a zájmové. Program minimálního zacházení je charakterizován menší mírou odborné intervence.*

(2) *Odsouzenému se středními až vysokými riziky se stanoví program standardního zacházení, ve kterém se klade důraz na aktivity pracovní a vzdělávací. Program standardního zacházení je charakterizován střední mírou odborné intervence a činnostmi obecně cílenými.*

(3) *Odsouzenému s vysokými až velmi vysokými riziky se stanoví program speciálního zacházení, ve kterém se klade důraz na aktivity speciálně výchovné a vzdělávací. Program speciálního zacházení je charakterizován větší mírou odborné intervence a činnostmi speciálně výchovnými.*

(4) *Odsouzenému, kterého je, vzhledem k délce trestu či potřebě pomoci při vytváření příznivých podmínek pro soběstačný způsob života v souladu se zákonem, nutno připravit na život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, se stanoví program výstupního zacházení.*

(5) *Pravidelnou součástí programu zacházení jsou dle možností a nabídky věznice zájmové a volnočasové aktivity.*

(6) *Aktivity uvedené v § 36 odst. 3 až 6 lze kombinovat tak, aby program zacházení byl sestaven v potřebné míře individualizovaně. Pokud existuje více variant programu zacházení, které jsou ve svém důsledku rovnocenné, umožní se odsouzenému výběr konkrétní varianty. Přijetí programu zacházení stvrdí odsouzený podpisem.*

§ 37

Odsouzený odmítající stvrdit podpisem přijetí programu zacházení se zařadí do programu základního motivačního zacházení, ve kterém se klade důraz na dodržování pořádku a bezpečnosti a pracovní aktivity odpovídající zdravotnímu stavu odsouzeného. Motivační program je charakterizován individuální mírou odborné intervence s cílem motivovat odsouzeného ke změně postojů a chování.

§ 38

(1) Úspěšnost plnění programu zacházení odsouzeného v oblasti cílů, jednotlivých aktivit, pořádku a kázně se vyhodnocuje zpravidla jednou

- a) za měsíc ve věznici pro mladistvé,*
- b) za dva měsíce ve věznici s dohledem a dozorem a ve výstupních odděleních věznic s ostrahou a se zvýšenou ostrahou,*
- c) za tři měsíce ve věznici s ostrahou,*
- d) za šest měsíců ve věznici se zvýšenou ostrahou.*

(2) Odsouzený je prokazatelně seznámen s výsledky vyhodnocení zaměstnanci oddělení výkonu trestu (oddělení výkonu vazby a trestu).

(3) Při vyhodnocení se program zacházení aktualizuje v souladu s mírou a úspěšností jeho plnění. Odsouzený se na aktualizaci programu zacházení podílí. Aktualizací programu zacházení je i změna varianty programu zacházení.“ (Vyhláška č. 345/1999 SB., § 36-38)

Aktivity a akce jsou vždy přizpůsobeny časovému režimu ve věznici. Zajímavou motivací jsou pro odsouzené extramurální akce. Tyto akce se uskutečňují mimo věznici – koncerty, divadelní představení, výstavy, sportovní zápasy. Jsou určeny pouze pro ty odsouzené, kteří

splňují posuzované podmínky. Vždy je nutný doprovod zaměstnance věznice. V podmínkách pro návštěvu extramurální akce je třeba posoudit délku trestu, povahu trestné činnosti, pilné plnění programu zacházení, zařazení v požadované skupině a klidný přístup k trestu odnětí svobody.

Ve věznici jsou odsouzení rozděleni do skupin podle vnitřní diferenciaci. Každá z těchto skupin má výhody, které mají za úkol motivovat odsouzené k postoupení do vyšší skupiny. Primárně jde o zajištění bezproblémového VTOS pomocí pozitivní motivace. Toto rozdělení souvisí i s programem zacházení, v každé skupině jsou určeny aktivity, na které může odsouzený docházet, jedná se zejména o ty zájmové. (Prokopová 2008)

3.1 Stanovení a aktualizace programu zacházení

Odsouzení si zvolí z nabídky ty aktivity, jimiž by se chtěli ve VTOS zabývat a současně speciální pedagog při stanovování programu zacházení přihlíží i k míře rizikovosti dle hodnot získaných v průběhu zpracování komplexní zprávy dle diagnostického nástroje „Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených“. Po stanovení cílů a prostředků programu zacházení je tento pro odsouzeného závazný a je povinen ho plnit v celém rozsahu.

Během VTOS je program zacházení aktualizován při vzniku nové skutečnosti, například pokud je plnění cílů nereálné nebo naopak jsou předchozí cíle splněny, odsouzený je pracovníčně zařazen, změna chování a postojů, převoz do jiné věznice. Pokud odsouzený neplní program zacházení, neplní tak osobní převýchovný účel VTOS. Pravidelně dochází k vyhodnocování programu zacházení, to dává možnost řediteli věznice podat podnět soudu k přeřazení odsouzeného do věznice s mírnějším nebo přísnějším režimem. (Prokopová 2008)

3.2 Vyhodnocování programu zacházení

Plnění programu zacházení je průběžně evidováno a vyhodnocováno vychovatelem a odsouzený je s vyhodnocením vždy prokazatelně seznámen. Další možností, jak uspokojit své potřeby pro odsouzené je možnost vypůjčení knihy ve vězeňské knihovně, odběr denního tisku, poslech rádia i sledování televize.

Zájmem resocializační politiky ve věznicích je aktivní účast odsouzených při plnění zvolených cílů programu zacházení.

3.3 Účel programu zacházení

Každá věznice má povinnost při nabídce aktivit programu zacházení využít co nejvíce forem, prostředků a metod, při kterých lze co nejvíce využít aktivitu odsouzených a prvky sebeobsluhy. Potřebnou a nenahraditelnou součástí programu zacházení je realizovat kulturně výchovnou práci. Programy zacházení i jejich aktualizaci schvaluje ředitel věznice, v případě jeho nepřítomnosti zástupce. (Prokopová 2008)

Hlavním resocializačním cílem je zde:

1. podpora komplexního programu resocializace osobnosti odsouzeného, kladné ovlivnění jeho názorů, postojů a hodnotové škály, posílení morálně volní složky osobnosti
2. rozšíření a udržení kulturního a vzdělanostního rozhledu odsouzených, osvojení a prohloubení dosavadních znalostí, schopností a dovedností, posílení žádoucích změn v chování a přijímání kladných vzorů
3. podnětové obohacení prostředí VTOS, snížení negativního vlivu vězeňské subkultury, orientace na veřejně prospěšné činnosti rozvíjející duševní i tělesnou stránku
4. kladná motivace
5. psychohygienu
6. udržení fyzického zdraví i stávajících psychických vlastností, harmonický vývoj osobnosti odsouzeného

Základní principy:

Princip dobrovolnosti – odsouzení se hlásí na jednotlivé akce dobrovolně

Princip závaznosti – dobrovolně zvolenou aktivitu je odsouzený povinen absolvovat

Princip součinnosti – výběr akcí, jejich organizace a zabezpečení je zajišťováno vždy v součinnosti s odsouzenými

Princip individuálnosti – akce jsou konány i pro velmi nízký počet zájemců

4 VZDĚLÁVÁNÍ – VĚZNICE JIŘICE

4.1 Vzdělávání v rámci odborného učiliště Střední škola VIZE

Škola zajišťuje možnost zvýšení odborné kvalifikace ve tříletém učebním oboru malíř-lakýrník a malířské a natěračské práce pro odsouzené zařazené do věznice s ostrahou a do věznice s dozorem.

Aktuálně tato soukromá škola zajišťuje vzdělávání pro celkem cca 70 odsouzených. Po složení závěrečných zkoušek absolventi získají výuční list v uvedeném oboru tak, jak je to běžné v jiných učňovských zařízeních.

Škola se nachází v areálu Věznice Vězeňské služby ČR Jiřice, zřizovatelem školy je fyzická osoba PhDr. Jan Beer, který při poskytování vzdělávání osobám ohroženým sociálním vyloučením využívá své životní zkušenosti. Primárně je vzdělávání poskytováno osobám s ukončeným základním vzděláním. Pokud je odsouzený předčasně propuštěn z VTOS, je mu umožněno dokončit studium prostřednictvím individuálního plánu. (Interní zdroj Věznice Jiřice)

4.2 Vzdělávací aktivity programu zacházení

Vzdělávací oblast – běžné výchovné kolektivy

Jazykové kurzy (AJ, NJ, FJ) – garant speciální pedagog + lektor – osvojení základních znalostí cizího jazyka

Kurz „Planeta Země“ – garant vychovatel – rozšíření stávajících znalostí v dané oblasti

Diskuzní klub – garant vychovatel – trénink sociálních dovedností v oblasti komunikace a sebeprezentace + udržení všeobecného přehledu o dění v současné společnosti

Zeměpisný kurz – garant vychovatel – seznámení se základními znalostmi z oblasti zeměpisu

Kurz právního minima – garant vychovatel – seznámení se základními znalostmi z oblasti právních norem upravujících VTOS + vybrané právní oblasti

Koučing ke zvyšování sociálních kompetencí pro život po propuštění z VTOS – garant speciální pedagog – zařazování odsouzených do projektů s externími organizacemi (posílení komunikativních dovedností, sebeprojevu a sebe prezentace v oblasti pracovního uplatnění po propuštění+ orientace v systému nástrojů sociální politiky, finanční gramotnosti, příprava pro práci v automobilu)

Řízené samostudium cizího jazyka – dle zájmu odsouzeného – garant speciální pedagog – upevnění a rozšíření stávajících znalostí cizího jazyka

Knihovna – garant speciální pedagog – využití knižního fondu pro četbu vybrané literatury dle požadavků odsouzených

Literární kroužek – garant vychovatel – připomenutí znalostí světové i české literatury, slohových stylů + samostatná tvůrčí literární činnost

Vzdělávací oblast – pro odsouzené zařazené do specializovaného oddělení s duševní poruchou a poruchou chování Věznice Jiřice

Veškeré aktivity, probíhající v rámci terapeutického programu Specializovaného oddělení, jsou koncipovány k dosažení hlavního cíle terapeutického programu Specializovaného oddělení i cílů dílčích. V rámci odborného zacházení usilují především o nastavení resocializace cílové klientely, a to specializovanými metodami a technikami, které směřují k získání náhledu na trestnou činnost a k uvědomění osobnostních specifíků, daných nejen diagnostikovanou poruchou za účelem prevence recidivy trestných činů a kriminálního chování.

Cílenými aktivitami terapeutického programu směřují k rozvoji sebepoznání a sebereflexe účastníků programu, korekci jejich chování sociálně žádoucím směrem, zlepšení komunikačních dovedností, regulaci morální a volní složky osobnosti, k rozvoji uvolňování psychických i tělesných tenzí, k podpoře komplexního programu zacházení s odsouzenými účastníky programu a ke snížení vlivu vězeňské subkultury na osobnost účastníků.

Skupiny aktivit, žádoucí pro realizaci na Speciálním oddělení, se rozdělují na: povinné, povinně volitelné a volitelné. (Interní zdroj Věznice Jiřice)

Účastník programu je povinen absolvovat 21 hodin řízených aktivit týdně. Týdenní hodinová dotace povinných aktivit každého účastníka v každé fázi činí 12,5 hodin. Povinně volitelné aktivity jsou dotovány 3 hodinami týdně. Odsouzený si dále volí zájmové aktivity v rozsahu 5,5 hodin týdně, a to v rámci aktuálně nabízeného spektra. Dělení jednotlivých aktivit dle volitelnosti je uvedeno níže. (Interní zdroj Věznice Jiřice)

Povinné aktivity:

- Terapeutické aktivity
- Aktivity nácviku zvládnání emocí
- Vzdělávací aktivity
- Sebeobslužné aktivity

Povinně volitelné aktivity:

- Aktivity pro rozvoj psychických funkcí a rozšíření vědomostí
- Sociálně-právní poradenství

Volitelné aktivity:

- Mezi volitelné aktivity řadíme aktivity zájmové, dle organizačních možností Speciálního oddělení

Přehledová tabulka aktivit Specializovaného oddělení – nabídka

Povinné aktivity	
<i>Název aktivity</i>	<i>hodinová dotace</i>
Skupinová psychoterapie	2
Strukturovaná ranní komunita	1,5
Týdenní komunita	1,5
Psaní deníků	2,5
Nácvik psychosociálních dovedností	2
Standardizovaný program 3Z	2
Trénink sebeobslužných dovedností	1
Kurz společenské etikety	1
Kurz právního minima	1
Práce s informacemi	1
Ranní rozcvičky	1
Povinně volitelné aktivity	
Základy anglického jazyka	1
Základy německého jazyka	1
Relaxační techniky	1
Kurz biologie člověka	1
Kurz dějepisu	1
Kurz zeměpisu	1
Kurz přírodopisu	1
Všeobecně vzdělávací kurz	1
Ponauk (populárně naučný kurz)	1

(Interní zdroj Věznice Jiřice)

4.3 Zvyšování odborné kvalifikace ve spolupráci s externími subjekty

Projekty realizované ve Věznici Jiřice s externími subjekty:

Projekt „Sociální a pracovní reintegrace odsouzených před propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody“

V minulosti byl ve věznici realizován program „Sociální a pracovní reintegrace odsouzených před propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody“ financovaného z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR. Projekt byl realizován v období od 1.7.2012 do 30.6. 2014.

Tento projekt byl prvním projektem, který společnost DP WORK (dále DPW) a partner Polytechna Consulting realizovali v zařízeních Vězeňské služby ČR. Hlavním principem projektu bylo komplexní pojetí edukačních, psychodiagnostických a poradenských aktivit, které vedou ke zvýšení uplatnitelnosti na trhu práce a plnohodnotnému návratu do společnosti po opuštění zařízení pro výkon trestu odnětí svobody.

Cílem tohoto projektu bylo dle jeho zaměření posílení pracovní integrace osob ohrožených sociálním vyloučením (v tomto případě osoby před propuštěním z výkonu trestu z Věznice Jiřice) a odstraňování bariéry znesnadňující jejich rovnocenný vstup na trh práce v návaznosti na předchozí programy resocializace realizované Věznici Jiřice. Tohoto cíle bylo dosaženo zejména realizací komplexního souboru školicích aktivit zaměřeného na integraci cílové skupiny osob před propuštěním z výkonu trestu na trh práce a dalšími podpůrnými aktivitami, jako jsou například: psychodiagnostické testování se zaměřením na další pracovní uplatnění a navazující individuální pracovní poradenství aj. V návaznosti na úspěšné ukončení komplexního programu pracovní integrace a propuštění cílové skupiny z výkonu trestu jsou účastníkům projektu na základě kontaktů se zaměstnavateli v České republice zprostředkovávána pracovní místa jak do kmenového stavu (jedná se zejména o zaměstnavatele z oblasti automobilového průmyslu), tak případně formou dočasného přidělení, kde nabízí společnost DP WORK zajištění bezplatného ubytování.

Vybraným účastníkům programu byly zajištěny rekvalifikační kurzy: obsluha vysokozdvizného vozíku, obsluha motorové pily, benzinové sekačky a křovinořezu, kurz lakýrník, kurz sváření a rekvalifikační kurz základy práce s PC.

Výstupy projektu:

179 osob prošlo úvodním kurzem Technická příprava na pozice v průmyslových odvětvích.

Dále došlo k proškolení:

- 53 osob na obsluhu VZV,
- 30 zaučení svářečských pracovníků,
- 12 lakýrníků a natěračů,
- 10 osob na obsluhu motorové pily,
- 20 osob na obsluhu PC
- 21 osob prošlo praktickým zaučením v prostorách Věznice

Celkem tedy uskutečněno 146 následných kvalifikačních kurzů či zaškolení.

Projekt „RESTART“

Realizátoři: Věznice Jiřice a Personální agentura DP WORK s.r.o., Polytechna Consulting a.s.

Jednalo se o záměr sociální inovace – projekt byl financován z ESF.

Věznice Jiřice spolupracuje dlouhodobě s firmou DP WORK s.r.o. Projekt byl schválen v červnu roku 2014 s názvem RESTART. V tomto projektu byla řešena otázka komunitního bydlení („dům na půli cesty“). Projekt také řešil otázku zaměstnání po VTOS, ale i ubytování společně se zajištěním odborného poradenství pro osoby propuštěné z VTOS, neboť se v minulosti ukázalo, že adaptace těchto osob na podmínky v civilním životě s sebou často nese situace, které propuštění z VTOS často nezvládají a nejsou schopni si sami odbornou pomoc zajistit a vyhledat.

Do tohoto projektu bylo vybráno a zapojeno celkem 20 odsouzených, kteří měli ukončen trest v období od listopadu 2014 do března 2015. Ve věznici prošli testováním – psychodiagnostikou a následně bylo s těmito bývalými odsouzenými pracováno na svobodě v rámci postpenitenciární péče.

Projekt „TRANSFER“

Realizátoři: Věznice Jiřice a Personální agentura DP WORK s.r.o.

Zaměření projektu se skládalo z několika částí:

1. Realizace vzdělávacího bloku ve věznici v délce 6 dní výuka+1den závěr (komunikativní dovednosti, oblast pracovně-právní, finanční gramotnost, práce s PC)
2. Realizace nabídnutého rekvalifikačního kurzu ve věznici buď obsluha VZV (1den) nebo sváření (cca 5dní) nebo manipulát (cca 7dní + závěrečné zkoušky s praktickými zkouškami po propuštění u firmy DP WORK).
3. Následná možnost jednat o velmi reálném pracovním uplatnění po propuštění: zejména v Mladé Boleslavi nebo jejím okolí, popř. ve Staré Boleslavi. Zaměstnání především v odvětví automobilového průmyslu)
4. Možnost ubytování na ubytovně v Mladé Boleslavi – jednalo se o ubytovnu DP WORKU pro jejich zaměstnance
5. Možnost nabídky služeb postpenitenciární péče – skupinové poradenství, individuální poradenství a řešení osobních problémů spojených s propuštěním, závislostmi, popř. individuální řešení dluhové problematiky

Do tohoto projektu bylo zařazeno 35 odsouzených s koncem věznění v období duben až říjen 2015.

Projekt „Na svobodu připraven“

Realizátoři: Věznice Jiřice a SVI AJAK z. s.

Konec projektu: říjen 2015.

Tento projekt byl spolufinancován z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Praha a byl určen pro cílovou skupinu 32 odsouzených s trvalým pobytem na území hlavního města Prahy. Součástí projektu byla realizace vzdělávacích aktivit – základy obsluhy PC a základy výuky ČJ, komunikativní dovednosti. Účelem projektu bylo zvýšení odborné kvalifikace v oblasti PC gramotnosti pro snadnější možnosti uplatnění na trhu práce po VTOS. Výstupem zmíněného projektu bylo pro odsouzené získání dokladu o absolvování Rekvalifikačního kurzu základy PC. (Interní zdroj Věznice Jiřice)

EMPIRICKÁ ČÁST

5 RESPONDENTI A METODY VÝZKUMU

5.1 Respondenti

Pro své šetření jsem si vybrala odsouzené muže, kteří vykonávají trest odnětí svobody ve Věznici Jiřice. Celkový počet zkoumaného vzorku v případě sekundární analýzy činí 136 odsouzených. Dotazník vyplnilo 20 odsouzených, přičemž všichni navštěvují či navštěvovali SOU Střední škola VIZE. Výběr vzorku je náhodný. Vzorek zahrnuje běžnou vězeňskou populaci, bez ohledu na věk, vzdělání, délku trestu či osobnostní rysy.

5.2 Metody výzkumu

Hlavním cíle práce bylo posoudit, zda zvyšování kvalifikace odsouzených během výkonu trestu pomáhá vést kvalitnější život po propuštění, proto jsem pro získání a zpracování údajů použila metodu sekundární analýzy, dotazníku a kazuistiky.

K sekundární analýze jsem použila informace z průzkumu, který prováděl speciální pedagog Věznice Jiřice. Z toho průzkumu jsem použila pouze data, která se týkala věku, vzdělání a počtu odsouzení. K tomuto druhu výzkumu se váže hypotéza:

Osoby ve výkonu trestu, které mají dosaženo nižšího vzdělání, častěji páchají trestnou činností (recidivují), než osoby, které mají dosaženo vyššího vzdělání.

Dotazník je způsob psaného řízeného rozhovoru. Na rozdíl od rozhovoru je méně časově náročný. Při jeho sestavování je třeba si promyslet a přesně určit hlavní cíl dotazníkového průzkumu. V této části výzkumu mě zajímal především subjektivní názor odsouzených, kteří mají možnost si během výkonu trestu odnětí svobody zvýšit kvalifikaci ve SOU Střední škola VIZE či se vzdělávat v rámci programu zacházení.

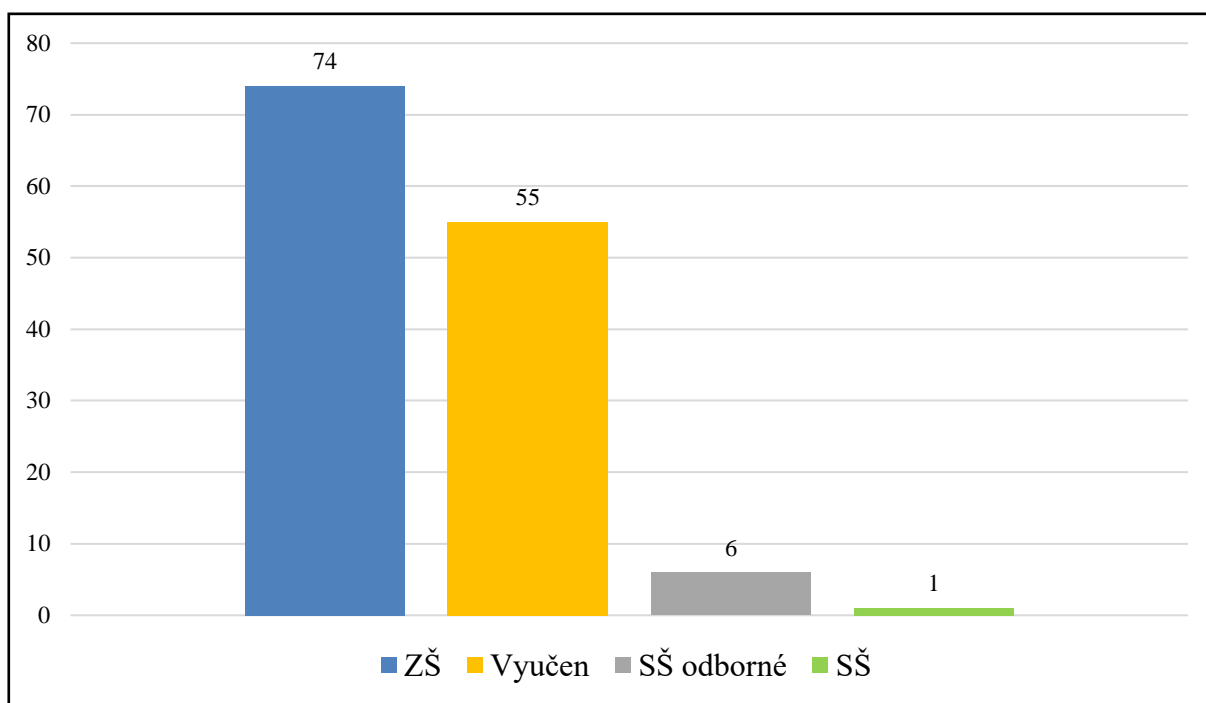
Ke zpracování kazuistik byli vybráni odsouzení po propuštění, kteří byli zařazeni do některého z projektů či vzdělávání během pobytu ve věznici a nyní spolupracují s Probační a mediační službou či pokračují ve spolupráci s externími subjekty, konzultují své vzdělávání a pracovní zařazení. V tomto případě je určitý odstup od propuštění z výkonu trestu a může být potvrzena či vyvrácena hypotéza: **Vyšší vzdělání umožňuje snazší získání zaměstnání po propuštění z výkonu trestu.**

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

6.1 Sekundární analýza

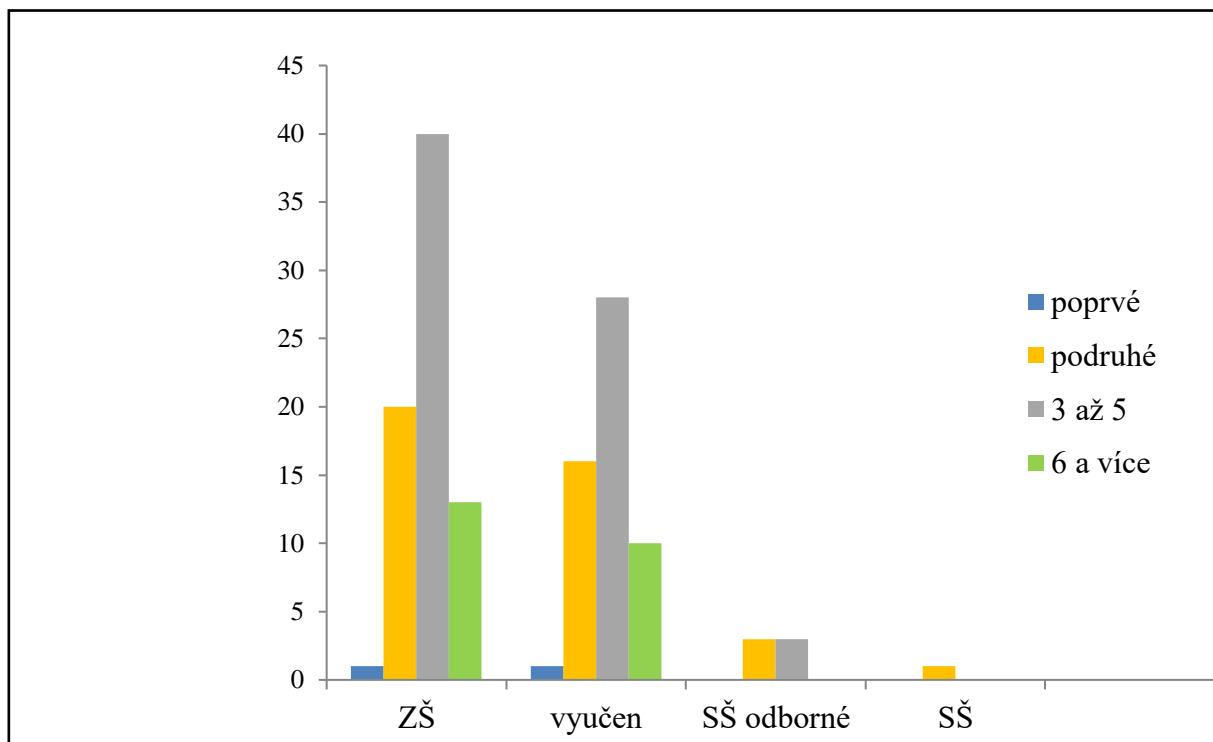
Sekundární analýzou dokumentů speciálního pedagoga jsem zjišťovala, jakého vzdělání nejčastěji dosahují odsouzení ve Věznici Jiřice a zda odsouzení, kteří mají nižší vzdělání, častěji recidivují. V dokumentu, který jsem měla k dispozici, byla sebrána data od 136 odsouzených. Do této bakalářské práce byly použity informace pouze o vzdělání, věku a recidivě trestné činnosti.

Graf č. 1 - Míra dosaženého vzdělání u odsouzených ve Věznici Jiřice

Z prvního grafu je patrné, že více než polovina odsouzených, kteří vykonávají trest odnětí svobody ve Věznici Jiřice má pouze základní vzdělání. Další početnou skupinou jsou osoby, které jsou vyučeny. Je tedy patrné, že vzdělávání během výkonu trestu odnětí svobody může být velkým přínosem, vzhledem k nízkému vzdělání vězeňské populace. Zvyšování kvalifikace nemá význam pro odsouzené, kteří mají střední vzdělání. Je jich malé množství.

Graf č. 2 - Recidiva trestného jednání ve vztahu k dosaženému vzdělání

Graf č. 2 poukazuje na vztah míry vzdělání a recidivě trestného činu. K tomuto grafu se vztahuje hypotéza: **Osoby ve výkonu trestu, které mají dosaženo nižšího vzdělání, častěji páchají trestnou činností (recidivují), než osoby, které mají dosaženo vyššího vzdělání.**

Tato hypotéza byla potvrzena. Z grafu lze vyčíst, že osoby se základním vzděláním jsou ve věznici nejčastěji po třetí až po páté, podruhé a v nemalém počtu i po šesté a více. Osoby vyučené mají graf podobný pouze v nižším množství. Odsouzení se středoškolským vzděláním jsou ve výkonu trestu odnětí svobody nejčastěji po druhé.

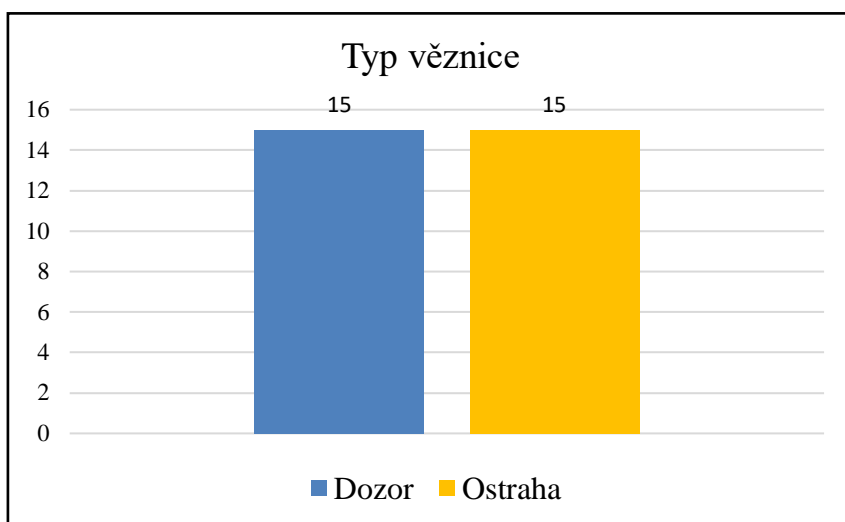
V rámci sekundární analýzy byla potvrzena důležitost vzdělávání odsouzených během výkonu trestu, ať už jde o zvyšování kvalifikace na SOU VIZE nebo o kurzy v programu zacházení. Oba tyto způsoby mohou být po propuštění velkým přínosem v případě hledání zaměstnání i začlenění se do společnosti.

6.2 Dotazník

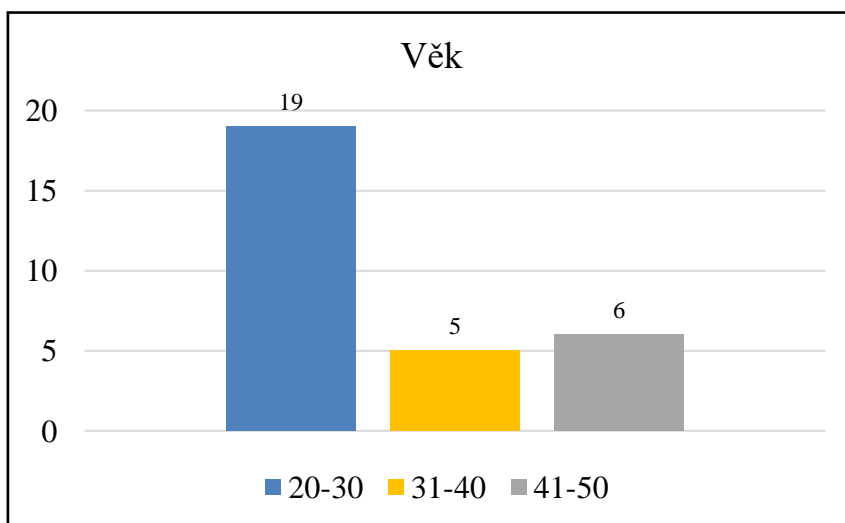
V rámci dotazníkového šetření mě zajímal zejména subjektivní názor odsouzených na možnosti vzdělávání ve Věznici Jiřice a přínos vzdělávání během VTOS na osobní život po propuštění. Otázky byly směřovány na důležitost vzdělávání a následné uplatnění na trhu práce. Zajímal mě také osobní názor na možnosti zvyšování kvalifikace, které nabízí Věznice Jiřice.

Dotazník byl náhodně předložen třiceti odsouzeným bez ohledu na vzdělání i věk, zařazeným do oddělení s ostrahou i dozorem. Dotazník je připojen, příloha č. 1.

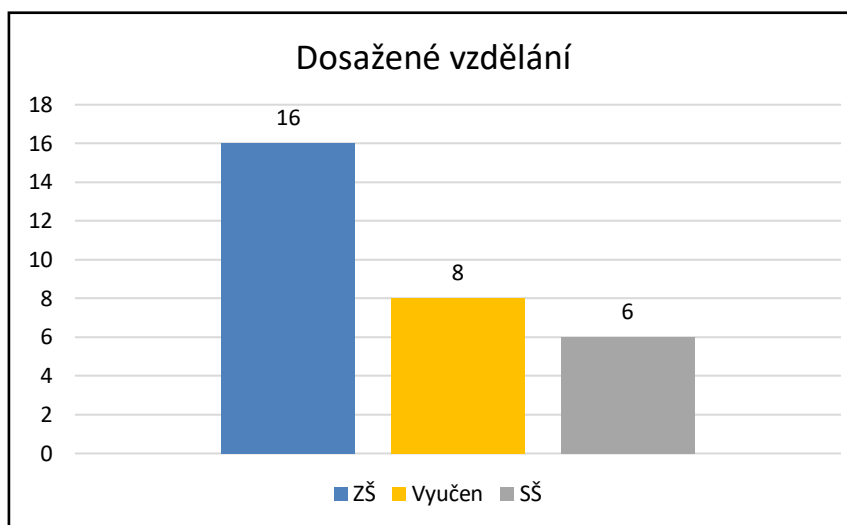
Graf č. 3 – Zastoupení oddělení s dozorem a s ostrahou

Graf č. 4 – Věk odsouzených

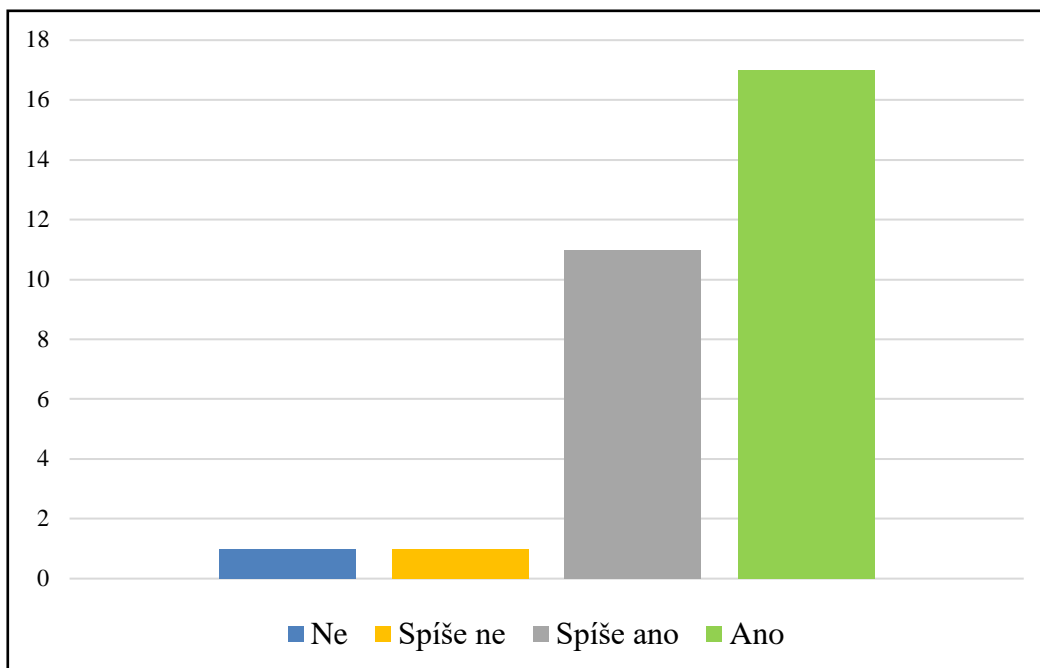

Graf č. 5 – Dosažené vzdělání

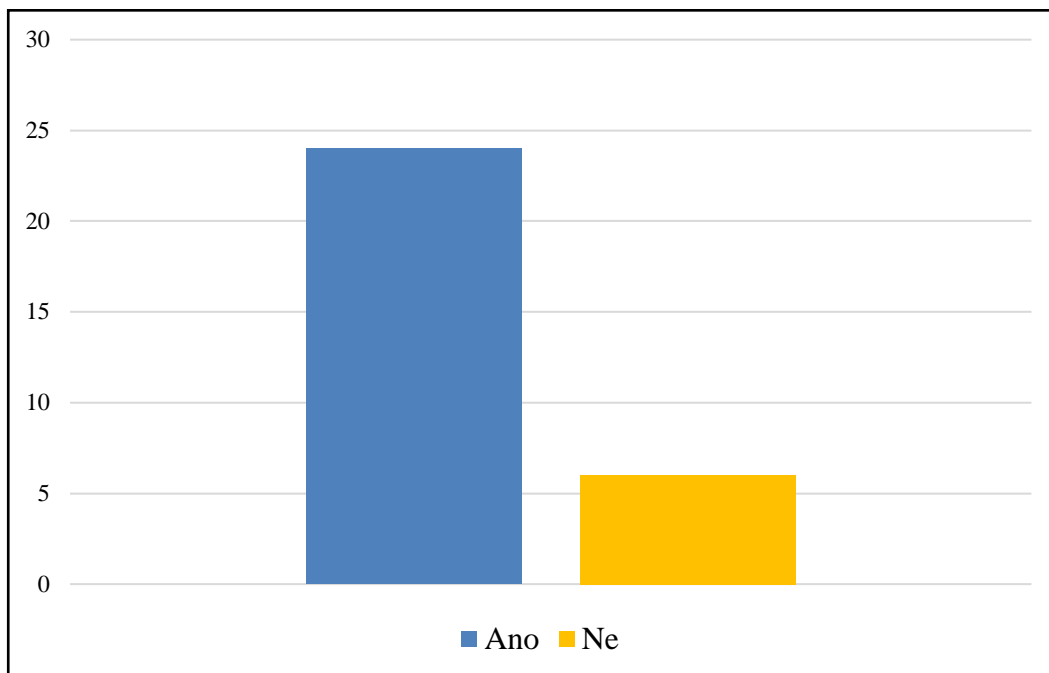
První tři otázky byly spíše informativní, abychom si dokázali představit odsouzené, kteří na dotazníkové otázky odpovídali. Z grafu č. 3 můžeme zjistit že, počet odsouzených z oddělení s ostrahou i dozorem byl stejný, a to 15. Ve čtvrtém grafu je znázorněno věkové zastoupení odsouzených, kteří vyplnili dotazníky. Nejvíce zastoupenou skupinou jsou odsouzení mezi 20 až 30 lety. Druhá v pořadí je skupina s věkovým rozpětím 41-50 let. Graf č. 5 ukazuje míru dosaženého vzdělání osob zahrnutých do dotazníkového šetření. Nejvíce jsou zastoupeny osoby základním vzděláním – ZŠ.

Graf č. 6 – Důležitost vzdělání z pohledu odsouzených

Tento graf znázorňuje odpověď na otázku „Je z vašeho pohledu důležité vzdělávat odsouzené a zvyšovat jejich odbornou kvalifikaci po dobu výkonu trestu odnětí svobody?“. Většina odsouzených se domnívá, že vzdělávání během VTOS je důležitou položkou v programu zacházení. Mnoho z nich si zvyšovalo či stále zvyšuje kvalifikaci na učilišti v Jiřicích nebo v jiné věznici a dochází na vzdělávací aktivity v rámci programu zacházení, kde jim jsou nabízeny kurzy cizích jazyků, českého jazyka, účetnictví a jiné.

Graf č. 7 – Vzdělání a uplatnění na trhu práce

Tento graf ukazuje názor odsouzených na otázku, zda jim vzdělání dosažené během VTOS pomůže lépe se uplatnit na trhu práce. Většina z dotazovaných odpovědělo, že ano. Domnívají se, že vyšší vzdělání jim umožní najít dřív a lehčí práci.

Ti, co odpověděli „ne“, takto negativně odpovídali v celém dotazníku. Dle svého písemného projevu nemají o vzdělávání a zvyšování kvalifikace zájem, nabídka aktivit je pro ně nedostatečná a nezajímavá, anebo již dosáhli vyššího vzdělání, než SOU VIZE nabízí.

V poslední otázce jsem dala odsouzeným volnost a požádala je o napsání vlastního názoru na vzdělávání a vzdělávací aktivity ve Věznici Jiřice. Někteří se rozepsali několika větami, jiní jen v krátkosti a ti, co po celou dobu dotazníků odpovídali negativně, zůstali u stejného postoje a odpověděli jednoslovně.

Nyní budou uvedeny vybrané odpovědi, byly upraveny pouze gramatické chyby.

„Pokud jde o odsouzené, kteří mají o vzdělávání zájem, tak je prospěšné a určitě jim to pomůže. U ostatních je to k ničemu. Mohlo by být ve věznici víc orientované na získání pracovních návyků, a ne na teorii.“

„Je dobré, že se každý odsouzený může rozhodnout, jestli chce něčeho dosáhnout nebo zdokonalit své znalosti. Pro odsouzené, kteří mají pouze základní školu, je to jistě dobrá příležitost.“

„Myslím si, že vzdělávání ve Věznici Jiřice je dostatečné, tím mám na mysli studium oboru malíř – lakýrník. Já osobně se nyní nacházím na specializovaném oddělení, kde probíhají vzdělávací aktivity, které jsou také na dobré úrovni, a člověk se může naučit novým dovednostem.“

„Zde ve Věznici Jiřice se může člověk vzdělávat na oddíle, který vám po skončení kurzu dá vyučení malíře – lakýrníka. Dále je zde oddíl SPO (pozn. Speciální oddělení), kde jsou kroužky keramiky a další aktivity. Práce s terapeutem je zde výborná.“

„Pokud přehodnotím veškeré možnosti, tak by mi to pomohlo v dalším životě po propuštění, protože to bude dost těžké po tolika letech znovu začít. Vzdělávací aktivity jsou dobré na rozvíjení osobnosti a lepší pohled do budoucna.“

„Vzdělávací aktivity jsou samozřejmě důležité. Jelikož jsou důležité nejen ve výkonu, ale i v civilu.“

„Myslím, že jsou kvalitní a dostačující... Možná bych do věznic doporučil zahrnout i rekvalifikační kurzy jako jsou na ÚP (pozn. Úřad práce).“

„Jelikož jsem se zde vyučil, tak sám mohu říct, že je to dobré. Po propuštění do civilu se mi to bude hodit. Ohledně hledání práce. A zařazení do normálního života.“

„Jelikož jsem se k osobně k žádné vzdělávací aktivitě nedostal, tak jí nemohu soudit. Ale po debatě s jinými vězni si osobně myslím, že je to užitečná a přínosná činnost. Za sebe jen můžu říct, že by se zde mohly rozvinout rekvalifikační kurzy.“

„Všechno by mohlo fungovat daleko lépe, ale to by musel být zájem i na straně odsouzených. Tady je to podivná hra na to, že to všechno funguje. Doufám, že co jsem se naučil, někde uplatním, abych uspokojoval lépe své potřeby.“

„Myslím, že je to pro kolektiv vězňů přínosné a je to pro ně lepší, když se budou chtít zapojit znovu do normálního života. Mají tak možnost se něco přiučit.“

„Kurzy mě nezajímají, do školy nechodím.“

Z těchto odpovědí je zřejmé, že mnoho odsouzených je s nabídkou vzdělávání spokojeno. Mnozí z nich využívají různé vzdělávací aktivity, které jsou v rámci programu zacházení nebo si zvyšují kvalifikaci na SOU VIZE. Velká část odsouzených se ztotožňuje s tím, že pokud budou mít vyšší vzdělání a více zkušeností mohou snadněji získat práci a začlenit se plnohodnotně do běžného života a společnosti.

Mnohokrát bylo také zmíněno, aby nabídka vzdělávání byla obohacena o rekvalifikační kurzy. Mohlo by to ještě více přispět k usnadnění života po propuštění z VTOS.

6.3 Kazuistiky

6.3.1 KAZUISTIKA Č. 1

Klient M. D. byl ve výkonu trestu odnětí svobody již po několikáté za různou trestnou činnost.

Po dobu pobytu v nástupním oddělení se jevil jako bezproblémový jedinec. Konfliktní situace nevyhledával, plně respektoval autoritu zaměstnanců věznice. Základní povinnosti si plnil bez výhrad, zapojoval se do prací k zajištění každodenního provozu věznice.

Během rozhovoru byl komunikativní, klidný, někdy jeho chování naznačovalo prvky suverenity. Na položené otázky reagoval ochotně a spolupracoval. Osobnost spíše extrovertní s prvky dominance v kontaktu s jinými osobami. Jeho adaptace do vězeňského prostředí je přiměřená, vzhledem k jeho kriminálním zkušenostem.

Osobní a rodinná anamnéza

Odsouzený M. D. narozen v roce 1960 byl vychováván v úplné rodině se třemi sourozenci.

V současné době je otci 79 let. Pracoval jako zemědělec, později jako dělník. Vztah k otci hodnotí kladně, zejména spravedlnost ke všem sourozencům, klid a rozvahu. Zdravotní stav otce byl v době klientova výkonu trestu vážný. Po vážném úraze byl ochrnut na dolní končetiny a odkázán na péči druhé osoby. Odsouzený s ním udržoval pravidelné kontakty, které byly výkonem trestu narušeny. Matka zemřela v 60 letech na infarkt myokardu. Pracovala v mlékárně jako pomocná síla. Vztah k matce hodnotil kladně, měl ji rád, matka byla dle vyjádření spíše klidná.

Se sourozenci nebyl často kontaktu, kriminální zátěž zjištěna u nejmladšího bratra (trestný čin krádeže), který prodělal protialkoholní léčbu. Psychiatrickou léčbu neprodělal nikdo z rodiny.

Jak uvedl, v dětství měl zlomenou ruku a roztržený loket. Jiné vážné úrazy a onemocnění neuvedl.

Do základní školy nastoupil běžně, v 6 letech šesti letech. Prospěch neměl dobrý, protože ho učení nebavilo, ale ročník nikdy neopakoval. Potíže s chováním neměl. Po ukončení základní školy nastoupil na střední odborné učiliště. Chtěl se vyučit, ale pro kázeňské problémy byl z učiliště vyloučen. Dále již neměl chuť a snahu se doučit.

Od roku 1980 pracoval 10 let v automobilovém průmyslu. Potom začal střídat mnohá zaměstnání a problémy nastaly, až když začal pracovat jako dělník na stavbě. Pracovní poměr s ním byl ukončen z důvodu nadměrného užívání alkoholu. Před nástupem do výkonu trestu neměl trvalý pracovní poměr. Nebyl nahlášen do evidence úřadu práce a nepobíral žádné sociální dávky. Občasně pracoval jako brigádník ve stavební firmě.

V psychiatrické léčebně Kosmonosy prodělal soudně nařízenou protialkoholní léčbu, která trvala půl roku. Ani poté však nevydržel abstinovat.

Oženil se v roce 1982. Z tohoto manželství se narodily dvě děti. Syn narozen 1983 a dcera narozena 1985. Syn je vyučen automechanikem a vlastní auto dílnu. Dcera vystudovala ekonomickou fakultu v Hradci králové, kde s přítelem vlastní byt. Uvedl, že vztahy s dětmi má dobré. Manželství bylo v roce 1992 rozvedeno, bývalá manželka pracovala dlouho ve sportovním centru a nyní je doma a pobírá invalidní důchod.

Základní vojenskou službu nevykonal, je nevoják.

Během rozhovoru řekl, že je silný kuřák, vykouří asi krabičku cigaret denně. Přestože alkohol konzumuje, necítí se být závislým. Uvedl, že v týdnu si dá několik piv, přes víkend i deset denně. Zde je patrný snížený náhled na riziko abúzu alkoholu. Drogy a patologické hráčství negoval.

Kriminální kariéra

Klient byl posedmé ve výkonu trestu odnětí svobody pro trestné činy loupeže, krádeže a maření výkonu úředního rozhodnutí na 5let odnětí svobody se zařazením do věznice s ostrahou. S uloženým trestem se neztotožnil, svou vinu popíral, ale uložený trest se snažil akceptovat.

Na základě výsledků SARPA byly zjištěny u tohoto klienta dynamické rizikové faktory v oblasti zaměstnání, závislosti a sociálních vztazích.

Riziko, které vyplynulo bylo vysoké. Mezi nejzávažnější rizikové oblasti patřila závislost na alkoholu z důvodu častého užívání v minulosti, která vedla až ke ztrátě zaměstnání a rozpadu manželství. Prodělaná protialkoholní léčba byla neúspěšná a klient si stále neuvědomuje závažnost závislosti. Abúzus alkoholu je příčinou spáchání trestného činu aktuálně i v minulosti. Měl vztah s družkou, který se nástupem do výkonu trestu odnětí svobody rozpadl. Klient kontakt s otcem, udržoval pouze občasně a písemně. Sociální zázemí, ze kterého přichází je spíše nefunkční, přístup k životu i kriminální kariéra má vliv na oblast zaměstnání. Výživné na děti nehradil, uvedl, že neměl z čeho.

Klient označil problémové oblasti velmi podobně se zjištěnými rizikovými faktory. Problém vidí v nedostatečném finančním zajištění, nepravidelném příjmu a nemožnosti najít si stálé zaměstnání. Velkým problémem je i najít si a udržet bydlení, to se vztahuje k finanční situaci. Negativně hodnotí i svou sociální situaci, život bez partnerky, přátel. Problémy spatřuje i ve své agresivitě a impulzivitě. Doufá, že s problémy, které by chtěl po propuštění řešit mu pomohou děti a případně budoucí partnerka.

Doporučení k minimalizaci rizik:

- přijmout osobní zodpovědnost za své chování
- snaha pochopit vážnost alkoholové závislosti už ve výkonu trestu
- zajistit si protialkoholní léčbu po propuštění
- přijmout osobní zodpovědnost za své chování

- pracovní zařazení během výkonu trestu jako možnost splácení dluhů a upevnění pracovních návyků
- snažit se ve spolupráci s odbornými zaměstnanci oddělení výkonu trestu najít ubytování po propuštění
- zapojit se reintegračního projektu TRANSFER ve spolupráci s Personální agenturou DP WORK s.r.o.
- snaha o zvýšení odborné kvalifikace již během výkonu trestu odnětí svobody

V rámci speciálně výchovných aktivit programu zacházení se odsouzený pravidelně účastnil pohovorů s psychologem, se kterým řešil otázku zneužívání alkoholu. Výstupem zde bylo zprostředkování odborné péče na svobodě ambulantní formou. Dále úspěšně absolvoval skupinový program „Zastav se, zamysli se a změň se“, který je zaměřen na změnu myšlení a chování ve vztahu k páčání trestné činnosti. Celkově lze konstatovat, že jmenovaný k této aktivitě přistupoval zodpovědně a se zájmem. V rámci zmíněného programu se snažil pracovat se svými rizikovými faktory a současně posiloval i své sociální kompetence pro řešení náročných životních situací. V průběhu programu si uvědomil škodlivost využívání impulsivního myšlení, a naopak si více osvojil dovednost kauzálního myšlení. Získal lepší sebereflexi na své rizikové oblasti.

V oblasti vzdělávacích aktivit si zvýšil své dosažené vzdělání studiem 3letého učebního oboru malíř – lakýrník v SOU Jiřice. Zapojením do projektu „TRANSFER“ si dále zvýšil svou odbornou kvalifikaci vykonáním rekvalifikačních kurzů: manipulát a práce na PC v prostředí MS Windows. V teoretické části zmíněného projektu získal znalostí v oblasti pracovního práva, sociální politiky, finanční gramotnosti, práce v automobilovém průmyslu, sebeprezentace, komunikativních dovedností.

Ze zájmových aktivit programu zacházení preferoval sportovní aktivity, hudební kroužek a sledování vybraných TV pořadů.

Klientovi bylo umožněno v rámci projektu „TRANSFER“ řešit i problematické otázky zadluženosti. Krátce po svém propuštění byl v rámci zmíněného projektu zařazen do zaměstnání, včetně poskytnutého ubytování, u firmy Škoda auto a.s. na pracovní pozici operátor výroby.

V průběhu výkonu trestu získal zdravý náhled na problémy spojené s abúzem alkoholu, došlo ke zvýšení jeho odborné kvalifikace pro lepší uplatnění na trhu práce. I na tomto

případu se ukázala vhodnost participace externího subjektu v rámci kontinuální práce s pachatelem trestné činnosti s přesahem do oblasti postpenitenciární péče. Vzhledem k celkové osobnostní struktuře klienta však nelze vyloučit jeho selhání i v budoucnu.

6.3.2 KAZUISTIKA Č. 2

Adaptace klienta R.N. ve Věznici Jiřice po dobu pobytu v nástupním oddělení proběhla bez výrazných problémů, ve vězeňském prostředí se dovedl pohybovat, normy ve věznici měl zafixované. Nebyl konfliktní, pokyny zaměstnanců věznice respektoval.

Ve výchovném kolektivu měl spíše dominantní pozici, mezi spoluodsouzenými měl přirozenou autoritu, což lze přičítat jeho osobnostním rysům i osobním zkušenostem z předchozích věznění. Byl přizpůsobivý, schopný i ochotný respektovat zákonné normy upravující VTOS.

Osobní anamnéza

Roman N., narozen 1983 má o 3 roky mladší sestru a o 5 let staršího nevlastního bratra. V dětství prodělal běžné dětské nemoci. V 10 letech měl zlomeninu dolní končetiny. Při hře s kamarády si v 15 letech způsobil zlomeninu nohy. Spadl ze stromu asi z pětmetrové výšky. Vychovávala ho spíše matka, otec opustil rodinu a požádal o rozvod, když mu byly 2 roky. S vlastním otcem se poté stýkal nepravidelně. Matka se opětovně neprovdala, často střídala nové partnery. Ti se do výchovy příliš nezapojovali a jejich vztahy s matkou dlouho nevydržely. K žádnému partnerovi si Roman N. nevytvořil silnější citový vztah. Dle klientova názoru matka jeho výchovu nezvládala, vyrůstal na ulici a staral se o sebe sám. Z jeho pohledu byl rád, že měl svou volnost.

Chodil do jeslí, i do mateřské školy. Do základní školy nastoupil běžně, přesto že byl narozen v září. Na základní škole měl neustále sníženou známku z chování za mnoho výchovných. Poprvé se nevhodně projevil ve třetí třídě, kdy se dlouhodobě dopouštěl šikany na starším spolužákovi. Vyrušováním v hodinách a drobnými krádežemi bylo po škole známý už od začátku školní docházky. Tyto potíže ho dovedly do pedagogicko-psychologické poradny, kde mu bylo diagnostikována lehká mozková disfunkce. Pro opakované užívání marihuany a požívání alkoholu mu byl ve 13 letech přidělen protidrogový kurátor. Vyšetřován policií byl poprvé ve čtrnácti letech, kdy ze školy ukradl rádio v hodnotě 3000,-. Vzhledem k nízkému věku nemohlo být zahájeno trestní stíhání, ale musel pravidelně docházet

za psychologem, později byl předán do péče psychiatra. V tomto období se výchovné problémy začaly prohlubovat, začal více a častěji kouřit marihuanu. Přes extázi se dostal až k pervitinu. Nejčastěji se zdržoval v partách s podobnou závislostí a věkem.

Na návrh matky byl v posledním roce školní docházky umístěn na protidrogové oddělení, z jeho strany byl nezáměr o léčbu a hospitalizaci. Později byl na 5 měsíců umístěn do psychiatrické léčebny do oddělení pro mladistvé, kde procházel terapiemi.

Stále docházel za kurátorkou. Přestože po ukončení školní docházky nastoupil na odborné učiliště – obor zedník, studium nikdy nedokončil. Z důvodu výchovných problémů. Práci si nehledal, neměl motivaci.

Od 16 let nežil doma, ale u kamaráda z party, zde se cítil dobře, přirovnával jej k rodině. S kamarády užíval drogy a dopouštěl se drobných krádeží.

Ještě před dosažením plnoletosti se dopustil loupežného přepadení a byl umístěn do věznice pro mladistvé, kde strávil 15 měsíců.

Mezi jeho zájmy patřil zpočátku sport, preferoval hokej. Později byly jeho zájmy devastované drogou a svůj volný čas již netrávil aktivním způsobem.

Od puberty je pravidelným uživatelem marihuany, během svého života postupně okusil vše kromě cracku. Od 14 let užíval pervitin, nejprve šňupáním poté nitrožilně, má zkušenosti s opiáty i psychofarmaky. Heroin užíval od dvaceti let. Léčba proběhla neúspěšně.

Nikdy se neoženil, nemá děti ani partnerský vztah.

Kriminální kariéra

Ve výkonu trestu je po třetí, ale trestán je již po šesté.

Trestná činnost v minulosti byla zejména za majetkové podvody a loupežná přepadení.

Aktuální trestná činnost

Trestná činnost – krádež vloupáním, porušování domovní svobody, distribuce drog, výtržnictví.

Rodinná anamnéza

Otec Ivan N. narozen 1960 bytem H. K. má nedokončené středoškolské vzdělání na stavební průmyslovce. Klientovi není známo, z jaké rodiny jeho otec pochází, nestýkají se. Otec od rodiny odešel, když byly klientovi 2 roky. O svém otci nemá žádné nové informace. On sám ho již nevyhledal.

Matka Lucie N. nar. 1961 trvale bytem v P. má vystudovanou střední hotelovou školu. Zaměstnána převážně ve svém oboru, naposledy jako recepční v rekreačním středisku v Krkonoších jako recepční.

Matka pochází z úplné rodiny, její matka zemřela a otec se znovu oženil. Matka se se svým otcem nadále stýká. Má 1 staršího bratra.

Klient má v současné době vztah s matkou dobrý. Ví, že matka při výchově selhávala a více se mu začala věnovat až v době, kdy začal mít problémy, tedy v dětství a pubertě. Tyto problémy matka nezvládala a snažila se ho vychovávat pomocí zákazů, které vše ještě více zhoršovaly. V době, kdy se dozvěděla o jeho drogové závislosti se ho snažila bezúspěšně dostat do protidrogové léčebny či k psychiatrovi.

V současné době žije matka s přítelem, o kterém si klient myslí, že se nechává od matky živit, fyzicky i psychicky jí ubližuje a citově vydírá. Přítel je o 6 let mladší. Klient ví, že do vztahu matky není vhodné zasahovat, přítele respektuje, ale nesouhlasí s jeho chováním.

Nikdo z rodiny nebyl nikdy ve výkonu trestu odnětí svobody, ani léčen na psychiatrii.

Na základě výsledků **SARPA** byly zjištěny u tohoto klienta tyto dynamické rizikové faktory:

- závislosti
- chování a životní styl
- nezaměstnanost
- rodina a sociální kontakty

S ohledem na vysokou míru rizikovosti dynamických faktorů byl klientovi stanoven program speciálního zacházení s důrazem na plnění cílů:

- usilovat o bezproblémový průběh výkonu trestu odnětí svobody
- posilovat volní vlastnosti, zejména vůli a osobní zodpovědnost

- uvědomit si škodlivost a nebezpečnost užívání návykových látek a navázat spolupráci s o. s. LAXUS
- usilovat o zvýšení odborné kvalifikace
- posilovat sociální vazby s vnějším okolím
- absolvovat výcvikový skupinový program „Zastav se, zamysli se a změň se“
- absolvovat program „Sociální a pracovní reintegrace odsouzených před propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody“
- vytvořit si návyky pro aktivní trávení volného času

V rámci speciálně výchovných aktivit programu zacházení se odsouzený pravidelně účastnil schůzek s pracovníky o. s. LAXUS, se kterými řešil možná úskalí drogové závislosti. Dále úspěšně absolvoval skupinový program „Zastav se, zamysli se a změň se“, který je zaměřen na změnu myšlení a chování ve vztahu k páčání trestné činnosti. Celkově lze konstatovat, že jmenovaný k této aktivitě přistupoval zodpovědně a se zájmem. V rámci zmíněného programu se snažil pracovat se svými rizikovými faktory a současně posiloval i své sociální kompetence pro řešení náročných životních situací.

V oblasti vzdělávacích aktivit se snažil získat základní znalosti cizího jazyka (AJ), zvýšil si své kompetence v oblasti sociálně právního vědomí. Zapojením do projektu „Sociální a pracovní reintegrace odsouzených před propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody“ si zvýšil svou odbornou kvalifikaci vykonáním rekvalifikačních kurzů sváření a obsluha vysokozdvizného vozíku. Dále si zvýšil své sociální kompetence formou účasti v teoretické části zmíněného projektu zaměřené na získání znalostí v oblasti pracovního práva, sociální politiky, finanční gramotnosti, práce v automobilovém průmyslu, sebe prezentace, komunikativních dovedností.

Ze zájmových aktivit programu zacházení preferoval sportovní aktivity, četbu a sledování vybraných TV pořadů.

Klientovi bylo umožněno v rámci projektu „Sociální a pracovní reintegrace odsouzených před propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody“ řešit i problematické otázky po propuštění na svobodu účastí na skupinových setkáních a rovněž měl zajištěno komunitní formu bydlení v Mladé Boleslavi. Krátce po svém propuštění byl v rámci zmíněného projektu zařazen do zaměstnání u stavební firmy. Ještě v průběhu trvání programu dokázal s drobnou intervencí vyřešit i otázku dluhů.

V rámci tohoto programu s ním bylo intenzivně terapeuticky pracováno. Získal zdravý náhled na užívání omamných a psychotropních látek, došlo k narovnání vztahů s matkou. Uvědomil si potřebu stálého pracovního poměru a tím i stálého finančního příjmu. Na tomto případě se ukázala vhodnost participace externího subjektu v rámci kontinuální práce s pachatelem trestné činnosti s přesahem do oblasti postpenitenciární péče.

ZÁVĚR

V této práci jsem se zabývala zvyšováním kvalifikace u odsouzených mužů ve Věznici Jiřice. Teoretická část popisuje možnosti vzdělávání a zvyšování kvalifikace. Jednou z možností je zařazení vzdělávacích aktivit v rámci programu zacházení. Dále si odsouzení mohou zvýšit kvalifikaci absolvováním učebního oboru v odborném učilišti v areálu věznice. Velmi zajímavá je spolupráce s externími subjekty v rámci projektů. Ty mohou nabídnout odsouzeným zaměstnání i po propuštění z výkonu trestu.

Vzhledem k tomu, že vzdělávání je důležité v běžném životě. O to víc je důležitější v izolovaném prostředí během výkonu trestu, kdy má osoba po propuštění zápis v rejstříku trestů a je tedy těžší najít zaměstnání.

Samotní odsouzení souhlasí s důležitostí zvyšování kvalifikace. Mnoho z nich se domnívá, že by bylo dobré ve Věznici Jiřice přidat do nabídky vzdělávacích aktivit i více rekvalifikačních kurzů podobně jako na Úřadu práce. Přesto, že ve spolupráci s externími subjekty tyto kurzy fungují, má možnost je absolvovat pouze malé množství vytipovaných odsouzených.

Na kazuistikách, které byly do bakalářské práce zařazeny během jejího vypracovávání, je vidět, jak funguje spolupráce s externími subjekty i po propuštění odsouzeného. V prvním případě bylo klientovi v rámci projektu pomoheno s otázkou zadluženosti, uvědoměním si závažnosti alkoholové závislosti, byl zaměstnán a k tomu mu bylo poskytnuto ubytování.

S druhým klientem bylo po dobu trvání projektu intenzivně terapeuticky pracováno, docházel na skupinová sezení a měl zajištěno komunitní bydlení, krátce po propuštění se mu podařilo vyřešit otázku zadluženosti a byl zařazen do zaměstnání u stavební firmy.

Na těchto příkladech je patrné, jak důležité je s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody pracovat v oblasti praktického života, pokračovat v činnosti vzdělávání a snažit se ji nadále rozvíjet o nové možnosti zvyšování kvalifikace.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ČAKRT, Michal. 2004. *Typologie osobnosti: přátelé, milenci, manželé, dospělí a děti*. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-112-6.

FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří. 2009. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2781-3.

FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří. 2008. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-0140.

HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. 2000. *Psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8303-X.

MÄSIAROVÁ, Lucie. 2015. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2014*. Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Koncepce vězeňství do roku 2025*.

PROKOPOVÁ Hana. 2008. *Penitenciární péče, 2008*, bakalářská práce

PROKOPOVÁ Hana. 2011. *Zjišťování rizikového chování odsouzených k výskytu recidivy trestné činnosti*, diplomová práce.

SOCHŮREK, Jan. 2001. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*. Liberec: Technická univerzita. ISBN 80-7083-494-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2003. *Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby*. Liberec: Technická univerzita. ISBN 80-7083-703-9.

VÝROST, Jozef, SLAMĚNÍK Ivan. 2001. *Aplikovaná sociální psychologie*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0042-5.

Seznam použitých internetových zdrojů

Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2000, částka 110 [vid. 20.2.2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345#Top>

Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské a justiční strážci České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1993, částka 112 [vid. 10.3.2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>

Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2000, částka 58 [vid. 1.3.2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník.....	I
----------------------------------	----------

Příloha A – Dotazník

DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Klára Chvalková, jsem studentka třetího ročníku bakalářského studia. V současné době zpracovávám svou závěrečnou práci a Vaše odpovědi budou použity pouze na účely výzkumné části mé Bakalářské práce.

Typ věznice:

- a. dozor
- b. ostraha

Věk: .....let

Dosažené vzdělání:

- a. základní (ZŠ)
- b. základní (ZvŠ)
- c. vyučen
- d. SŠ odborné
- e. SŠ
- f. VOŠ
- g. VŠ

1. **Je z Vašeho pohledu důležité vzdělávat odsouzené a zvyšovat jejich odbornou kvalifikaci po dobu výkonu trestu odnětí svobody?** (uved'te 1 z možností na škále)
  - a. ne
  - b. spíše ne
  - c. spíše ano
  - d. ano

2. **Domníváte se, že Vám vzdělání dosažené v průběhu výkonu trestu odnětí svobody pomůže po propuštění na svobodu k uplatnění na trhu práce?**
  - a. ano
  - b. ne

3. **Popište několika větami Váš názor na vzdělávání a vzdělávací aktivity ve Věznici Jiřice.**

Děkuji za Váš věnovaný čas ☺